

Byla C-795/19

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2019 m. spalio 29 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Riigikohus (Estija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. spalio 24 d.

Pareiškėjas:

XX

Atsakovė:

Tartu Vangla

Kitos proceso šalys:

Justiitsminister

Tervise- ja tööminister

Õiguskantsler

Pagrindinės bylos dalykas

Konstitucingumo kontrolė per XX skundo dėl 2017 m. birželio 28 d. *Tartu Vangla* (Tartu kalnimo įstaiga) direktoriaus sprendimo atleisti XX iš tarnybos nagrinėjimo procesą.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas. Pagal SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punktą ir trečią pastraipą pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą

susijęs su Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies, siejamos su 4 straipsnio 1 dalimi, išaiškinimu.

Prejudicinis klausimas

Ar 2000 m. lapkričio 2[7] d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 straipsnio 2 dalis, siejama su 4 straipsnio 1 dalimi, aiškintina taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, jog už nustatytą ribą didesnis klausos sutrikimas yra absoliuti kliūtis dirbti bausmių vykdymo pareigūnu ir įvertinant atitiktį klausos reikalavimams draudžiama naudoti taisomąsias pagalbines priemones?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

ES sutarties 2 straipsnis

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 2 dalis

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 2 straipsnio 1 ir 2 dalys, 2 straipsnio 2 dalies a punktas, 2 straipsnio 5 dalis, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Eesti Vabariigi põhiseadus (Estijos Respublikos Konstitucija, toliau – Konstitucija) 12 straipsnio 1 dalis ir 29 straipsnis

Vangistusseadus (Bausmių vykdymo įstatymas, toliau – *VangS*) 146 straipsnio 1 ir 4 dalys

Põhiseaduslikkuse järelvalve kohtumenetluse seadus (Konstitucingumo kontrolės procedūros įstatymas, toliau – PSJKS) 14 straipsnio 2 dalis

Väljateenitud aastate pensionide seadus (Pensijų už stažą įstatymas, toliau – VAPS) 2 straipsnio 2 punktas

Vabariigi Valitsuse 22. jaanuari 2013. aasta määrus nr 12 „Vanglateenistuse ametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“ (2013 m. sausio 22 d. Estijos Respublikos vyriausybės potvarkis Nr. 12 „Bausmių vykdymo pareigūnų sveikatos ir sveikatos tikrinimo procedūros bei sveikatos pažymos turinio ir formos reikalavimai“) 3–5 straipsniai ir 1 priedas

Faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 2013 m. sausio 22 d. Respublikos vyriausybė, remdamasi *VangS* 146 straipsnio 4 dalimi, išleido Potvarkį Nr. 12 „Bausmių vykdymo pareigūnų sveikatos ir sveikatos tikrinimo procedūros bei sveikatos pažymos turinio ir formos reikalavimai“ (toliau – Potvarkis Nr. 12). Potvarkis Nr. 12 įsigaliojo 2013 m. sausio 26 d., jo 4 straipsnyje nustatyti bausmių vykdymo pareigūnų klausos reikalavimai. Pavyzdžiui, bausmių vykdymo pareigūnų klausos lygis turi būti pakankamas kalbėtis telefonu ir girdėti pavojaus bei radijo ryšio pranešimus (Potvarkio Nr. 12 4 straipsnio 1 dalis). Tikrinant sveikatą, ausies, kurios klausia geresnė, klausos sutrikimas negali būti didesnis kaip 30 dB esant 500–2 000 Hz ir 40 dB esant 3 000–4 000 Hz dažniui, o ausies, kurios klausia prastesnė, – 40 dB esant 500–2 000 Hz ir 60 dB esant 3 000–4 000 Hz dažniui (Potvarkio Nr. 12 4 straipsnio 2 dalis). Potvarkio Nr. 12 1 priede išvardyti sveikatos sutrikimai, kurie bausmių vykdymo pareigūnui trukdo atlikti pareigas (Potvarkio Nr. 12 5 straipsnio 1 dalis), o esant absoliučiai medicininei kliūčiai asmuo negali dirbti bausmių vykdymo sistemoje ir įgyti tokios profesijos (Potvarkio Nr. 12 5 straipsnio 2 dalies pirmas sakiny). Pagal 1 priedą už nustatytą ribą didesnis klausos sutrikimas yra absoliuti kliūtis.
- 2 XX (toliau taip pat – pareiškėjas) nuo 2002 m. gruodžio 2 d. dirbo *Tartu Vanglas* Bausmių vykdymo skyriaus prižiūrėtoju, o nuo 2008 m. birželio 1 d. – Stebėjimo skyriaus prižiūrėtoju. 2017 m. balandžio mėn. atliekant sveikatos patikrinimą buvo nustatyta, kad suprastėjusi jo vienos ausies klausia – 55–75 dB esant 500–2 000 Hz dažniui. Pareiškėjas turėjo klausos aparatą, kurį naudojant jo klausia atitiko reikalavimus. Jo kitos ausies klausia Potvarkyje Nr. 12 nustatytus reikalavimus atitiko. 2017 m. birželio 28 d. sprendimu (toliau – skundžiamas sprendimas) *Tartu Vangla* direktorius pareiškėją atleido iš tarnybos.
- 3 2017 m. gruodžio 14 d. sprendimu *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas) atmetė XX skundą pripažinti, kad skundžiamas sprendimas neteisėtas, ir priteisti jam kompensaciją. *Halduskohus* manymu, iš esmės yra teisėta nustatyti sveikatos reikalavimus, kurių neatitinkantis asmuo negali dirbti bausmių vykdymo pareigūnu. Viešoji tvarka ir saugumas yra visuomenės pagrindinės vertybės, kurių apsauga pateisina kitų pagrindinių teisių apribojimą. Potvarkio Nr. 12 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas klausos reikalavimas yra būtina ir pagrįsta priemonė, kad pareigas einantys bausmių vykdymo pareigūnai gebėtų atlikti atsižvelgiant į kalinimo įstaigų darbo tvarką jiems pavestas užduotis.
- 4 2019 m. balandžio 11 d. *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apygardos teismas) panaikino *Halduskohus* sprendimą ir byloje priėmė naują sprendimą, kuriuo tenkino pareiškėjo skundą, skundžiamą sprendimą pripažino neteisėtu ir pareiškėjui priteisė 60 mėnesinių atlyginimų dydžio kompensaciją. *Ringkonnakohus* Potvarkio Nr. 12 1 priedą paskelbė prieštaraujančiu Konstitucijai ir priimdamas sprendimą byloje šio priedo netaikė tiek, kiek už nustatytą ribą didesnis klausos sutrikimas laikomas absoliučia kliūtimi dirbti bausmių vykdymo pareigūnu. *Ringkonnakohus* manymu, nustatyta riba prieštarauja iš Konstitucijos

12 straipsnio 1 dalies kylančiam bendrajam lygybės principui ir iš Konstitucijos 11 straipsnio antro sakinio kylančiam teisėtų lūkesčių principui.

- 5 *Ringkonnakohus* klausos negalią turinčius asmenis palygino su regos negalią turinčiais asmenimis. Regos reikalavimai nustatyti Potvarkio Nr. 12 3 straipsnyje, už nustatytą ribą didesnis regos sutrikimas taip pat laikomas absoliučia kliūtimi dirbti bausmių vykdymo pareigūnu. Vis dėlto pagal Potvarkio Nr. 12 3 straipsnio 2 dalį bausmių vykdymo pareigūnas gali nešioti kontaktinius lęšius ir akinius. Klausos reikalavimai nustatyti Potvarkio Nr. 12 4 straipsnyje, jame nenumatyta galimybės esant klausos sutrikimui naudoti klausos aparatą. Teismo manymu, skirtingas požiūris į panašias asmenų grupes gali būti taikomas dėl pagrįstos ir proporcingos priežasties. Šis kriterijus kol kas netenkinamas. *Ringkonnakohus* nurodė, jog gali būti sudarytas kalinimo įstaigoje leidžiamų naudoti klausos aparatų sąrašas. Tačiau tai, kad klausos negalią turintiems asmenims neleidžiama naudoti visų be išimties klausos aparatų ir, priešingai nei turintiems regos negalią, dirbti bausmių vykdymo pareigūnu, yra neproporcinga priemonė.
- 6 Teismo manymu, pareiškėjo teisėti lūkesčiai taip pat buvo pažeisti. Dirbti prižiūrėtoju *Tartu Vanгла* pareiškėjas pradėjo 2002 m., kai pagal teisės aktus nebuvo nustatyta jokių apribojimų klausos negalią turintiems asmenims dirbti bausmių vykdymo pareigūnais. Pareiškėjas nurodė, jog atleistas iš tarnybos jis neteko VAPS 2 straipsnio 2 punkte numatytos teisės į specialiąją pensiją už stažą, kurią po kelerių metų būtų įgijęs, jei būtų likęs tarnyboje.
- 7 *Ringkonnakohus* nusprendė, kad Potvarkio Nr. 12 1 priedas prieštarauja Konstitucijai tiek, kiek už nustatytą ribą didesnis klausos sutrikimas laikomas absoliučia kliūtimi dirbti bausmių vykdymo pareigūnu, šiuo aspektu šio priedo netaikė ir bylą perdavė *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas), kad šis atliktų šio teisės akto atitikties Konstitucijai kontrolę.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai dėl konstitucingumo

- 8 *Õiguskantsler* (ombudsmenas) mano, jog Potvarkio Nr. 12 4 straipsnis ir 1 priedas prieštarauja iš Konstitucijos 29 straipsnio kylančiam laisvei pasirinkti profesiją ir Konstitucijos 12 straipsnio 1 daliai, kurioje įtvirtinti bendrasis lygybės ir diskriminacijos draudimo principai. Prieštaravimas kyla dėl to, kad nenumatyta galimybės įvertinti, ar klausos sutrikimas bausmių vykdymo pareigūnui trukdo atlikti profesines pareigas ir ar klausos sutrikimą galima pataisyti naudojant klausos aparatą. *Ringkonnakohus* turėjo apsvarstyti galimą Potvarkio Nr. 12 prieštaravimą Tarybos direktyvai 2000/78, kuri į Estijos teisę perkelta *Võrdse kohtlemise seadus* (Vienodo požiūrio įstatymas). *Õiguskantsler* manymu, turi būti konkrečiu atveju vertinama, ar negalia bausmių vykdymo pareigūnui trukdo atlikti profesines pareigas.
- 9 *Justiitsminister* (teisingumo ministras) mano, jog Potvarkio Nr. 12 1 priedas Konstitucijai neprieštarauja. Natūrali bausmių vykdymo pareigūno klausia turi būti tokio lygio, kad ir be pagalbinių priemonės bet kokiomis aplinkybėmis būtų

užtikrinami jo paties ir kitų pareigūnų saugumas ir neapribotas bendravimas. Bausmių vykdymo ir policijos pareigūnams tarnyboje taikomi tokie patys klausos reikalavimai.

- 10 **Tervise- ja tööminister** (sveikatos ir darbo ministras) manymu, gali būti, kad Potvarkis Nr. 12 ir jo 1 priedas nulemia nepateisinamą skirtingą požiūrį į regos negalią turinčius asmenis ir į klausos negalią turinčius asmenis, nes klausos sutrikimo, priešingai nei regos sutrikimo, neleidžiama kompensuoti pagalbine priemone. Būtų kitaip, jei pagal teisės normą, reglamentuojančią bausmių vykdymo pareigūnų sveikatos reikalavimus, būtų suteikiama galimybė kiekvienu klausos sutrikimo atveju individualiai išnagrinėti konkrečias aplinkybes.
- 11 **Tartu Vangla** pritaria *Justiitsminister* pateiktiems motyvams ir nuomonei.
- 12 **Pareiškęjas** teigia, kad Potvarkio Nr. 12 4 straipsnis ir 1 priedas prieštarauja laisvei pasirinkti profesiją, bendrajam lygybės principui ir diskriminacijos draudimui, kylantiems iš Konstitucijos.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 13 **Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium** (Konstitucingumo kontrolės kolegija) konstatavo, jog byloje neginčijama, kad pareiškęjas daugiau kaip 14 metų ir 6 mėnesius dirbo valstybės tarnyboje bausmių vykdymo pareigūnu. Pagal paskutinius pareiškėjo pareiginius nuostatus jo pareigos apėmė, be kita ko, elektroniniu būdu stebimų asmenų priežiūrą stebėjimo sistemoje ir informacijos apie šiuos asmenis persiuntimą, priežiūros ir signalizavimo įrenginių stebėjimą, reagavimą į pavojaus pranešimus ir informacijos apie juos persiuntimą bei tvarkos pažeidimų nustatymą. Per visą tarnybos laikotarpį pareiškėjui nebuvo pareikšta priekaištų dėl pareigų atlikimo. Klausos reikalavimai, įskaitant draudimą naudoti klausos aparatus arba kitas pagalbines priemones, įsigaliojo tuomet, kai pareiškęjas buvo pradirbęs daugiau kaip dešimt metų. 2017 m. atliekant sveikatos patikrinimą buvo nustatyta, kad pareiškėjo vienos ausies klausla neatitinka nustatytų reikalavimų. Pareiškęjas nurodė, jog ta ausimi jis prasčiau girdi nuo vaikystės. *Justiitsministeerium* (teisingumo ministerija) tvirtina, kad naudoti klausos aparatus kalinimo įstaigose nėra draudžiama *a priori*. *Justiitsministeerium* ir *Tartu Vangla* Potvarkiu Nr. 12 nustatytus reikalavimus ir apribojimus grindžia tuo, kad dėl būtinybės užtikrinti saugumą ir viešąją tvarką klausos reikalavimams atitikti negali būti naudojamos jokios pagalbinės priemonės: dėl ribotų išteklių pareiškęjas turi gebėti įvykdyti visas savo kaip bausmių vykdymo pareigūno pareigas, kurias atlikti jis yra išmokytas, ir prireikus padėti policijai. Todėl natūrali bausmių vykdymo pareigūno klausla turi būti tokio lygio, kad ir be pagalbinės priemonės (pvz., jei išsikrautų klausos aparato baterija arba aparatas iškristų užpuolimo atveju) bet kokiomis aplinkybėmis būtų užtikrinami jo paties ir kitų pareigūnų saugumas ir neapribotas bendravimas.
- 14 **Ringkonnakohus** pradėjo konstitucingumo kontrolės procedūrą, siekdamas nustatyti Potvarkio Nr. 12 nuostatų atitikti Konstitucijai. Vis dėlto iš sprendimo

nematyti, kad teismas būtų nagrinėjęs, ar ginčijama teisės norma suderinama su Sąjungos teise arba nacionalinėmis nuostatomis, kuriomis į nacionalinę teisę perkelti atitinkami Sąjungos teisės aktai. Siekiant užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą, prirėkus turi būti netaikomos jai prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos ir nėra būtinybės laukti, kol jos bus panaikintos per konstitucingumo kontrolės procedūrą (taip pat žr. 2018 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *The Minister for Justice and Equality ir Commissioner of the Garda Síochána*, C-378/17, EU:C:2018:979, 50 punktą).

- 15 Įpareigojimas valdžios institucijoms į neįgalius asmenis ir panašioje padėtyje esančius asmenis taikyti vienodą požiūrį ir jų nediskriminuoti kyla ne tik iš Konstitucijos, bet ir iš Sąjungos teisės. Pagal ES sutarties 2 straipsnį Europos Sąjunga grindžiama lygybės principu. Pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 1 dalį draudžiama, be kita ko, bet kokia diskriminacija dėl negalios. Direktyvos 2000/78 tikslas pagal jos 1 straipsnį – nustatyti kovos su diskriminacija dėl, be kita ko, negalios užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus. Direktyva pagal jos 3 straipsnio 1 dalį taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, taip pat darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo (c punktas). Pagal direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punktą tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl negalios su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu. Nors pagal direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, nepaisant jos 2 straipsnio 1 ir 2 dalių, valstybės narės gali numatyti, kad skirtingas požiūris remiantis savybe, susijusia su kuria nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, nebūtų laikomas diskriminacija, jei dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų tokia savybė yra įprastas ir lemiantis profesinis reikalavimas, tokią išimtį taikyti leidžiama tik tuomet, kai šis tikslas yra teisėtas, o reikalavimas jo siekiant proporcingas. Pagal 2 straipsnio 5 dalį šia direktyva nepažeidžiamos priemonės, numatytos nacionalinės teisės aktuose, kurie demokratinėse visuomenėse yra būtini visuomenės saugumui, viešajai tvarkai palaikyti ir kriminalinių nusikaltimų prevencijai, kitų asmenų sveikatos, teisių ir laisvių apsaugai. Direktyvos 18 konstatuojamojoje dalyje paaiškinta, kad pagal direktyvą nereikalaujama, kad visų pirma ginkluotosios pajėgos ir policija, įkalinimo ar avarinės tarnybos įdarbintų ar paliktų darbo vietoje asmenis, kurie neatitinka reikalavimų, kad galėtų vykdyti tokios srities funkcijas, kurias jie gali būti paprašyti vykdyti siekiant teisėto tikslo išsaugoti minėtų tarnybų veiklos pajėgumą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad siekis užtikrinti nurodytos tarnybos operatyvumą ir sklandžią veiklą yra teisėtas tikslas, pateisinantys skirtingą požiūrį į asmenis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 4 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto reikia išnagrinėti, ar tokio apribojimo nustatymas pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą teisės normą yra proporcingas reikalavimas, kitaip tariant, ar šis apribojimas yra tinkama priemonė pasiekti nustatytą tikslą ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti (taip pat žr. 2014 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, 43–45 punktus).

- 16 Teismo kolegija mano, jog sprendimui nagrinėjamoje byloje dėl konstitucingumo kontrolės priimti reikalinga Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nuomonė klausimu, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalis, siejama su 4 straipsnio 1 dalimi, aiškintina taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, jog už nustatytą ribą didesnis klausos sutrikimas yra absoliuti kliūtis dirbti bausmių vykdymo pareigūnu ir įvertinant atitiktį klausos reikalavimams draudžiama naudoti taisomąsias pagalbines priemones. Kolegijos manymu, nei remiantis direktyvos nuostatų formuluote, nei suformuota Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl Direktyvos 2000/78 4 straipsnio 1 dalies turinio negalima daryti aiškių išvadų šioje byloje. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas šiuo metu taip pat nenagrinėja jokio prašymo priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu. Taigi šiuo atveju tai nėra *acte clair* arba *acte éclairé*.
- 17 Šiuo atveju *Riigikohus* negali nacionalinės teisės akto suderinamumo su Sąjungos teise nagrinėti tiesiogiai per konstitucingumo kontrolės procedūrą. PSJKS nėra nuostatos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą teikimo. Vis dėlto galimybė ir per konstitucingumo kontrolės procedūrą teikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nėra negalima. Jei Europos Sąjungos Teisingumo Teismas aiškindamas direktyvą pateiktą nuomonę, jog pagal direktyvą draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis numatyta, jog už nustatytą ribą didesnis klausos sutrikimas yra absoliuti kliūtis dirbti bausmių vykdymo pareigūnu ir įvertinant atitiktį klausos reikalavimams draudžiama naudoti taisomąsias pagalbines priemones, šioje byloje dėl konstitucingumo kontrolės ginčijamos Potvarkio Nr. 12 nuostatos būtų nesuderinamos su Sąjungos teise. Tokiu atveju *Ringkonnakohus* pagal Sąjungos teisės viršenybės principą šių nuostatų administracinėje byloje turėtų netaikyti ir negalėtų pradėti konstitucingumo kontrolės procedūros. Taigi kolegija turėtų atmesti prašymą, nes skundžiamos nuostatos sprendimui administracinėje byloje pagal PSJKS 9 straipsnio 1 dalį ir 14 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį būtų nereikšmingos. Jei paaiškėtų, kad ginčijamas potvarkis su direktyva suderinamas, vien iš to nebūtų galima daryti išvados, kad šios nuostatos neprieštarauja Konstitucijai, ir kolegija galėtų tęsti konstitucingumo kontrolės procedūrą.